

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Moniky Kabešové

Mocenské struktury KNV a KV KSČ Pardubice mezi lety 1949–1960

předkládané v roce 2023 na Historickém ústavu FF Univerzity Hradec Králové

I. Stručná charakteristika práce

Předkládaná práce se v rámci existence tzv. malého Pardubického kraje věnuje mocenským elitám dvou nejdůležitějších orgánů daného správního úzení, a sice KV KSČ a KNV. Autorka se postupně věnuje ústavení daných mocenských center, jejich personálnímu obsazení, proměnám v rámci stranických procesů počátku padesátých let, dílčím změnám v éře poststalinismu i zániku obou institucí s proměnnou krajského uspořádání roku 1960. Stranou nezůstávají ani politicky daného kraje a kapitola o volbách do KNV přibližuje tento zdánlivě bezpředmětný rituál jako významnou propagandistickou akci.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Předložená disertační práce Moniky Kabešové představuje sondu do regionálního fungování mocenských mechanismů, struktur a elit v éře československého stalinismu a v počátcích poststalinismu. Autorce je třeba přiznat odvalu, s níž přistoupila k uchopení mimořádně náročného tématu, jehož heuristická základna čítá nepřehledné množství materiálů a současně klade vysoké nároky na metodickou přípravu. Ocenitelná je zejména její snaha souvstažně uchopit státní i stranickou strukturu výkonu moci. Nutno ovšem konstatovat, že text v mnoha ohledech zůstává za očekáváním a práce je ve výsledku spíše výčtem dílčích postav, událostí a epizodyckých příběhů, než zevrubným vhledem do fungování mocenských struktur. V dílčích ohledech ovšem přináší podnětné informace týkající se například sociálního a věkového složení mocenských elit. Práce bezpochyby splňuje formální a v zásadě i odborné standardy kladené na kvalifikační práci disertačního typu.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. *Struktura argumentace.*

Absence formulování jasných otázek je patrně jednou z příčin popisného charakteru práce. Z textu není jednoznačně patrné, jaké konkrétní otázky, případně výzkumné výzvy, vedly (s výjimkou objasněného časového vymezení práce) autorku ke zvolené struktuře práce. Metodické otázky „moci“ a (politických) „elit“ jsou sice opřeny o odbornou literaturu, výzkumné tázání není ovšem dostatečně konkretizováno a metodologie se nepropisuje do výsledného textu. Bez konkrétnějších otázek nemůžeme sledovat ani jasněji vedenou argumentaci, která by směřovala k předem vytyčeným cílům a jíž by odpovídala struktura práce (ta je orientována chronologicky; v dílčích tématech jsou vedle sebe řazeny obě mocenská centra kraje). Ve výsledku se tak čtenáři do rukou dostává mozaikovitý text, v němž jsou „spojité nádoby“ výkonu moci (stranická a státní linie) pojednány takřka výhradně paralelně. Pokud by závěr sliboval objasnit autorčino počínání v podobě zobecňujících tezí, dočká se čtenář spíše shrnutí, než výraznějšího autorského vstupu.

2. *Formální úroveň práce*

Po formální stránce splňuje práce běžné odborné standardy: autorka pečlivě cituje sekundární literaturu i použité prameny různé provenience. Obojí přehledně uvádí v závěrečných seznamech. Není ovšem zcela jasné, proč jsou některé vizuální materiály zařazeny přímo do textu (například tisková a vizuální propagace kandidátů voleb) a proč jsou některé naopak zahrnuty až do příloh. Jazyková stránka textu odpovídá charakteru práce, autorka se vyjadřuje především prostřednictvím popisu daných historických jevů.

3. *Práce s prameny či s materiálem*

Popisné povaze je také dlužna jistá nejistota autorčina výkladu. Skutečnost, že některé jevy nejsou v pramenech nominálně přítomny, že nejsou explicitně vyřčeny, ještě neznamená, že by dané jevy strukturálně neexistovaly. Tato forma jistého „pramenného solipsismu“ je patrná především při hodnocení genderově strukturovaných otázek (s. 177). Autorčina práce s prameny je nicméně jinak poměrně obezřetná, na některých místech ovšem přejímá jazyk použitých pramenů, jindy si zase nechává vnútit jejich povahu (týká se především kádrových materiálů – hodnocení či sebehodnocení jednotlivých političek a politiků). Monika Kabašová pracuje s nepřeberným množstvím materiálů, avšak absence nuancovanější struktury práce a konkrétněji položených výzkumných otázek vede k jeho nedostatečnému využití: materiály ústřední či naopak okresní povahy například vůbec nejsou použity k zachycení vazeb a vztahů na vertikální části mocenské

osy obou orgánů; absence horizontálního srovnání zase vede ke zmíněnému oddělení, kdy jsou obě mocenská centra pojednána spíše jako dva navzájem si cizí příběhy.

Co se týče sekundární literatury, je vzhledem k neujasněné konkretizaci otázek a cílů na místě se ptát, proč autorka sáhla k uvedené metodologické literatuře a proč nevolila jiné inspirace (nabízí se například práce H. G. Skillinga obsahující koncept tzv. political grouping); orientace na metodologickou literaturu týkající se dějin Sovětského svazu je na mnoha místech nepřesvědčivá (odlišná dynamika stalinismu v sovětském Rusku a středo-východní Evropě v krátkém časovém poválečném úseku je zjevná), na místě by bylo širší využití literatury týkající se dějin samotného regionu, především N. Swaina, rozsáhlého německého výzkumu (např. M. Sabrow), či sond provedených K. Verdery. Autorka se sice opírá o poslední práce vztahující se k výzkumu regionálních komunistických elit (autorské trio Bílý-Šlouf-Lóži; V. Kaška), opominuty jsou nicméně Šloufovy monografické studie týkající se Plzně a Prahy, Hemzova práce o aparátu Antonína Novotného v letech 1953–1967, ale překvapivě i Boštíkova monografie o kolektivizaci v Pardubickém kraji *Venkov bez mezí*. Přitom právě Boštíkova práce by bývala mohla autorce výrazněji pomoci, neboť realizace kolektivizace pod taktovkou KSČ patřila mezi jednu z nejdůležitějších činností státních správních orgánů; Boštík navíc v kontextu kolektivizace rozsáhle pojednává o postavě Jiřího Kotrchy (kapitola „Krajský diktátor“), jehož stranický případ tvoří poměrně významnou část textu předkládané disertace. Přebírání argumentů z internetových deníků nepovažuji v odborné práci za vhodné (s. 90, cit. M. Blaive).

4. *Vlastní přínos*

Byť v mnoha ohledech zůstává autorka spíše na úrovni popisu, přínos spatřuji především ve snaze zachytit dějiny obou mocenských center. Vedle zmiňované věkové a sociální povahy popisovaných mocenských elit považuji za přínosnou především kapitolu o volbách do KNV. V ní autorka vhodně použila vlastní předchozí výzkum a při strukturaci této části se nechala inspirovat prací Tomáše Vilímka a vhodně ji aplikovala na regionální úroveň.

IV. Dotazy k obhajobě

Nakolik byl KV KSČ autonomní na ústředních mocenských strukturách. Nakolik se tomuto orgánu naopak dařilo prosazovat svoji politiku vykonávat na nižších úrovních stranického spektra (zejména OV KSČ) a nakolik ponechával prostor pro autonomii podřízených orgánů? Lišil se tento poměr v čase, měl jinou povahu v období budování stalinismu a v následném poststalinismu? Stejnou otázku bychom mohli vztáhnout ke KNV.

Jakým způsobem byly podle autorky oba orgány propojeny, pomineme-li personální provázanost jejich ústředních orgánů?

V. Závěr

Konstatuji, že předložená disertační práce Moniky Kabešové splňuje formální i odborná kritéria a na základě rozpravy u obhajoby ji doporučuji komisi akceptovat jako disertační práci. Měla-li být ovšem publikována jako monografie, potom na základě pečlivého přepracování.

Předběžně klasifikuji předloženou disertační práci jako *prospěla*.

V Praze dne 25. května 2023

doc. PhDr. Jan Mervart, Ph.D.